

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Ni kršenje načel ustnosti in neposrednosti, če prizivno sodišče vsled logične ocene podatkov dokazovanja, katere je možno pretresati, ne da bi bilo treba ponoviti dokaze, dosepe do drugega zaključka, kakor prvi sodnik. — Kadar se pravda c. kr. erar, je smatrati, kar se tiče dokaza po zaslišanju strank, za stranko isto fizično osebo, ki je bila v dotičnem konkretnem slučaju vsled danega ji pooblastila upravičena, v imenu erarja sklepati poravnave; te osebe torej ni možno zaslišati kot pričo. — Ako ni pritožbe proti odločbi kake oblasti, ne pomenja to odpovedi pravice, ampak ima le posledico, da postane dotična odločba pravnokrepna; kak učinek pa ima pravnokrepnost odločbe, to je „quaestio facti“. — Predpisu §-a 40 cesars. pat. z dne 3. decembra 1852 št. 250 drž. zak. se ustreže, ako občina, če tudi iz lastnega nagiba, sprejema naznanila poškodb in jih v roku navedenega §-a vpošlje političnemu oblastvu, ker nastopi občina v tem slučaju kot pooblaščenka (§-i 861, 863 in 1002 obč. drž. zak.)

C. kr. okrajno sodišče v Idriji je v pravdi F. in M. D. proti c. kr. erarju zaradi 826 K 02 h z razsodbo z dne 19. januarja 1904 C I 105/3-15 razsodilo:

I. Toženčev ugovor nedopustnosti pravdne poti se zavrne;

II. Toženi c. kr. erar imenom c. kr. gozdnega in domenskega oskrbnštva II. v Idriji je dolžan plačati tožiteljema znesek 826 K 02 h s 5% obrestmi od dne 20. decembra 1901 naprej in na 1115 K 13 h odmerjene pravdne stroške v 14 dneh proti izvršbi.

Dejanski stan.

Toženi c. kr. erar uporablja v svrhu dobave svojih gozdnih pridelkov plavbo po vodi reke Idrijce. Ta način plavbe je za toženca velike koristi, kajti ker Idrijca teče skozi mesto Idrijo, si prihrani s plavbo ogromne stroške dovažanja lesa v mesto. Da se plavljeni les naplavi in sklada v mestu Idriji, v to služijo plavbne naprave, takozvane grablje, ki se v obliki lesenega mostu

v omenjenem mestu razprostirajo na pošev čez reko Idrijco od enega obrežja do drugega, dolge 380 m. Ob mostu so pribite preklje, ki so narazen za 45 cm in segajo 2 m nad mostom in 2 m 70 cm pod njim do tal. Med temi grabljami in levim obrežjem Idrijce je prostor, ki je povprečno širok 50 m in ima površine 11.500 m². Ta prostor se zove »grabljišče« ter služi v to svrho, da se na njem ob času plavbe zbira in sklada plavljeni les. Navadni tok Idrijce je namreč pri normalni višini vode ob desnem obrežju reke, kakor je to razvideti iz načrta I, in le ob hudih nalih ali pa če se plavi, se razlije voda iz reke tudi po grabljišču in je preplavi. Grablje se v slučaju plavbe zamašijo s plavljenim lesom, listjem, grmičevjem in jednako navlako, voda se za-jezi, narašča, preplavi grablje in nanese les vanj.

Plavba se v reki Idrijci izvršuje neredno; navadno deževje ne zadostuje za plavljenje lesa, priti morajo močnejši naliivi. Tudi kopnenje snega ne daje dosti potrebne vodne moči. Toženec si pomaga radi tega tako, da pusti zbirati vodo v klavžah, nahajajočih se v potokih ob izvirku Idrijce. Če se ob času navadnega deževja nabere dovolj vode v klavžah, tedaj se vrata klavž odpro, voda pridere iz njih z vso silo, pobere in dvigne les, ki se je že poprej v strugi Idrijce zložil in pripravil za plavbo, ter ga prinese v Idrijo, kjer se ob grabljah ustavi in splava v grabljišče, v katerem se zlasti ob dolenjem koncu grabelj nakupiči.

Zadevno vladarsko pravico za plavbo po vodi reke Idrijce je podelil leta 1553 cesar Ferdinand I., ter so se leto kasneje postavile plavbne grablje. Le-te obstoje torej že 352 let.

Po tem kratkem popisu plavbenih grabelj in načina plavbe, ki je za pravo razumevanje stvarnega položaja v tej pravdi bistvenega pomena, razložimo konkretni slučaj, ki je bil predmet sporni razpravi.

Dne 27. avgusta 1901 se je utrganemu oblaku podobna ploha razlila čez mesto Idrijo in idrijsko dolino. Izstopajoča voda reke Idrijce in potoka Nikave je raznim strankam v dolenjem mestu napravila škodo. Istega dne ni toženec, oziroma c. kr. gozdno in domensko oskrbnništvo II v Idriji, ki oskrbuje v imenu toženca vse posle plavbe, plavil lesa s pomočjo klavž, ampak je povodenj sama vsled silnega naliva dvignila les, ki je bil zložen in pripravljen za plavbo v strugi Idrijce, ter ga odvedla v Idrijo.

Prej omenjene plavbne grablje so se vsled naplavljenega lesa in druge navlake zamašile tako, da voda ni mogla odtekati iz grabljišča. Reka Idrijca se je zaježila ter je voda v grabljišču vedno bolj naraščala, dokler ni približno pri črkah *m* in *n* načrta II prodrla in polomila preklje na plavbenih grabljah ter se z vso silo zlila pri črki *x* načrta čez cesto v mestu proti potoku Nikavi. Pri tem je podrla 38 *m* dolg, 1 *m* visok in 60 *cm* močan zid *e—f* načrta, kateri je služil za ograjo vrta, spadajočega k hiši »Katoliškega društva«, in preplavila cesto in strugo potoka Nikave.

Skozi mesto Idrijo teče tudi potok Nikava, ki prihaja iz višje ležečega gorovja. Ne daleč od plavbenih grabelj se zliva ta potok v reko Idrijco pravokotno približno pri deželнем mostu, ki drži čez Idrijco. Struga Nikave je na najožjem kraju oddaljena od grabljišča komaj 20 *m* ter je ločena od njega le po omenjenem vrtu »Katoliškega društva« in po cesti, ki drži iz mesta proti navedenemu deželнем mostu. Na levem obrežju Nikave tik struge ob črti *l—s* načrta II se razprostira posest tožiteljev, obstoječa iz hiše, gospodarskega poslopja, vrta in keglišča. Najbližja Nikavi sta vrt in keglišče, le-to loči od struge Nikave le zid, ki je visok od dna struge do vrha 2 *m* 75 *cm*. Ob vrhu tega zida v smeri *c—d* načrtov II in III se naslanja streha keglišča vendar tako, da drže streho ob vrhu zida vzdani, 65 *cm* visoki stebri ter da je prostor med posameznimi stebri zaprt, oziroma preprežen nekaj s steklenimi šipami, nekaj z letvami. Gorenji konec keglišča ali kraj, kjer se ujame ali obstoji krogla pri keglanju se pri črki *c* načrta.

Popisano posestvo je bilo leta 1901 še last očeta tožitelja Franceta D. enakega imena. Le-ta je umrl dne 8. marca 1903 ter se je njegova zapuščina prisodila tožiteljema, vsakemu na polovico. Tako sta tudi oba tožitelja za lastnika vknjižena pri zadevnem posestvu.

Na to posestvo je pri omenjeni povodnji voda udrla in napravila na keglišču in vrtu ter v hlevu, kleti in drugih prostorih hiše tožiteljev s preplavljenjem škodo, ki se kasneje podrobno označi.

O priliki iste povodnji je toženi c. kr. erar naplaval okoli 4214 *m*³ lesa za kurjavo in 250 *m*³ stavbnega lesa; ta les je,

kakor omenjeno, povodenj sama iz struge Idrijce dvignila in naplavila.

V noči od 14. na 15. novembra 1901 je toženec plaval les v reki Idrijci s pomočjo vode iz klavž. Naplaval je 1360 m^3 drv za kurjavo in 75 m^3 stavbnega lesa. Z isto plavbo je tudi posestnik Ivan G. naplaval 280 m^3 drv za kurjavo. Razen tega lesa je pa voda Idrijca privedla sabo tudi druge navlake; to se je vse ustavilo ob plavbenih grabljah, ki so se vsled tega zazamašile kakor so dolge. Večina lesa se je ustavila in obležala, kakor po navadi na zapadnem koncu grabljišča nekako pri črki x načrta II. Takrat še ni voda iz grabljišča silila na cesto.

Prišla je pa v noči od 15. na 16. novembra zopet huda ploha. Voda v grabljišču je hipoma narasla. Ker so bile plavbene grablje vsled prejšnje plavbe zamašene, ni mogla tako lahko in hitro odteči. Zlomile so se preklje na grabljah na tistih dveh krajih, kakor pri povodnji dne 27. avgusta 1901, pa tudi na kraju pri črki y načrta II v dolžini 15 m . V grabljišču zajezena voda je, iskajoč si odtoka, pridrla z vso silo pri črki x načrta II na cesto, podrla škarpo $e-f$ načrta, katero so bili po prvi povodnji (27. avgusta) zopet sezidali, in se je zlila v strugo Nikave.

Zopet je voda udrla na posest tožiteljev in jo preplavila, povzročivša na njej precejšnjo škodo.

O priliki prve povodnji, dne 27. avgusta 1901 je bil pristojni c. kr. okrajni glavar iz Logatca slučajno v Idrijci ter je ustno odredil, da naj idrijsko občinsko predstojništvo poškodbe, posameznim posestnikom s povodnijo storjene, ogleda in ceni. Temu nalogu je občina tudi ugodila. Občinska komisija je z zvedenci od enega do drugega poškodovanca sprejemala naznanitve poškodb, si ogledala posamezne poškodovane predmete in cenila škodo. Podatki tega uradovanja so se zabeležili v občinskem zapisniku z dne 27. in 28. avgusta 1901 št. 2030; med poškodovanci je bil tudi naveden pokojni Franc D. s poškodbami in cinitvijo škode na njegovem posestvu.

V zmislu §-a 40 cesarsk. pat. z dne 3. decembra 1852 št. 250 drž. zak. je c. kr. okrajno glavarstvo v Logatcu izdalo razglas z dne 30. avgusta 1901 št. 14.972, s katerim so bili vsi udeleženci pozvani, da morajo po plavljenju dne 27. avgusta 1901

povzročene odškodninske zahtevke naznaniti pri njem v 14 dneh pod nasledki navedenega §-a. Ta razglas je bil objavljen v mestu Idriji dne 22. septembra 1901 in potem na občinsko desko pribit. Z dopisom z dne 3. oktobra 1901 št. 2330 je mestno županstvo v Idriji poslalo c. kr. okrajnemu glavarstvu v Logatec prej omenjeni zapisnik z dne 27. in 28. avgusta 1901, ki je došel k glavarstvu dne 6. novembra 1901 pod št. 17144, torej še v določenem 14-dnevnem roku.

Po zmislu napominanega cesarskega patenta se je dne 7. oktobra 1901 vršil politični ogled zastran poškodb, storjenih po plavbi dne 27. avgusta 1901, a ni imel uspeha glede odškodninskih zahtev pok. Franceta D., ki so bile zabeležene v zgoraj omenjenem občinskem zapisniku, ker si je toženčev zastopnik takrat pridržal pravico, o njih izjaviti se pri poznejšnji razpravi, ki bi se odredila.

Iz lastnega nagiba je pa idrijska občinska komisija o priliki povodnji v noči od 15. na 16. novembra 1901 ogledala in cenila škodo, storjeno po tej povodnji. V izkazu, sestavljenem povodom tega uradovanja, je med istimi poškodovanci, ki so pri idrijskem županstvu naznanili svoje odškodninske zahtevke, naveden pok. France D. pod vrst. št. 20, zaznamovani so poškodovani predmeti ter odškodninski zahtevki.

Prej omenjenemu razglasu sličen ter po §-u 40 že navedenega cesar. patenta izdan razglas c. kr. okrajnega glavarstva v Logatcu z dne 21. novembra 1901 št. 19352, nanašajoč se na povodenj v noči od 15. na 16. novembra 1901, se je objavil v Idriji dne 24. novembra 1901, dočim se je zgoraj oznamenjeni, pri idrijskem županstvu sestavljeni izkaz odškodninskih zahtev, naznanjenih pri občinskem uradu, že prej odposlal imenovanemu okrajnemu glavarstvu ter je tja došel že dne 23. novembra 1901 pod števil. 19556, tedaj že prej, preden je v navedenem §-u 40 označeni 14-dnevni rok jel teči.

Pri komisijonalni obravnavi, katero je c. kr. okrajno glavarstvo v Logatcu opravilo dne 17., 18. in 20. decembra 1901 na licu mesta po določilih zgoraj oznamljenega cesarskega patenta, se je vkljub protestu toženčevemu razpravljalo ne samo o Francu D. po povodnji dne 16. novembra 1901 prizadeti škodi, ampak tudi o oni z dne 27. avgusta 1901.

Pokojni France D. je naznanil in zahteval pri tej politični obravnavi sledeče odškodnine, ki so znašale skupno glede prve povodnji 618 K, a glede druge povodnji 810 K.

Zvedenca, ki sta posredovala pri tej komisijonalni razpravi, sta cenila škodo in sicer glede prve povodnji skupaj na 175 K, a glede druge povodnji skupaj na 651 K 02 h.

Takrat sta zvedenca tudi oddala mnenje, da je vzrok glede teh poškodb iskati v zajezenju vode v grabljišču, dočim je toženec temu oporekal in trdil, da je vprašljive poškodbe pripisati edino le povodnji sami. Do poravnave glede odškodninskih zahtevkov pa ni prišlo med strankama.

C. kr. okrajno glavarstvo v Logatcu je z razsodbo z dne 15. aprila 1902 št. 5223 prisodilo pokojnemu Francetu D. glede poškodb od prve povodnji 87 K 50 h, ter glede poškodb od druge povodnji 325 K 50 h, torej skupaj 412 K.

Priznalo je torej le polovico zahtevane odškodnine, kar je s tem utemeljilo, da sta zvedenca potrdila vzročno zvezo med naznanjenimi poškodbami in poplavljenjem, da se pa razmerje povodnjih in plavbenih poškodb ni dalo določiti, vsled česar je c. kr. erar, plavbeni podjetnik, dolžan trpeti po §-u 34 že cit. gozd. patenta le polovico škode.

Proti tej razsodbi je toženi c. kr. erar rekuriral na c. kr. deželno vlado. Le-ta je z odločbo z dne 23. julija 1902 št. 11554 toženčevemu rekurzu ugodila in izpodbijano razsodbo premenila, tako da se je pok. France D. s svojimi odškodninskimi zahtevki nakazal na pot civilne pravde. Rekurz Franceta D. proti tej odločbi ni imel uspeha, kajti, kakor je iz naredbe deželne vlade z dne 13. maja 1903 št. 7764 razvidno, ga je zavrnilo c. kr. poljedelsko ministrstvo, potrdivši odločbo II. stopnje.

Universalna naslednika Franceta D. star. sta nastopila sedaj kot tožitelja pravdno pot.

Do tu je vse nesporno med strankami.

Navzkriž so si pa stranke v nastopnem:

Tožitelja trdita, da je voda pri prvi povodnji (27. avgusta), kakor tudi pri drugi (16. novembra), naplavila precejšnjo množino čokov ali hlodov in drugega lesa iz grabljišča v strugo Nikave. To je bil glavni vzrok, da se je voda Nikava zajezila. Celo na lesenem mostu r—s načrta II se je nabralo različnega

lesa. Nikava ni mogla normalnim potom odtekati. Čoki so z vso silo pripluli iz grabljišča, butali v zid, ki loči kegljišče od struge Nikave, ter tako povzročili na tem zidu luknje in razpokline, skozi katere je voda vdrla na posest tožiteljev. Zajezenje Nikave je bilo vsled pridrle vode iz grabljišča tako močno, da je voda potoka Nikave izstopila iz struge ter preplavila levo obrežje, kjer je posest tožiteljev. Vse to se je zgodilo v trenutku, ko so preklje na plavbenih grabljah popokale in se prelomile ter je iz grabljišča deroča voda podrla zid pri vrtu »Katoliškega društva« c—f načrta II.

Dokaz temu priče Josip Š. i. dr.

Po navedbi tožiteljev so edino le plavbene grablje na Idrijci krive preplavljenju in prej omenjenim poškodbam tožiteljev, kajti če se ne bi bila reka Idrijca zajezila na grabljišču, se tudi ne bi bile pripetile vprašljive poškodbe.

Dokaz temu sodni lokalni ogled in zvedenci.

Tožitelja zahtevata torej od toženca povračilo škode, storjene po povodnjih dne 27. avgusta in 16. novembra 1901, in sicer tistih škod, katere sta zvedenca, kakor zgoraj omenjeno, dognala in potrdila ter cenila glede prve povodnji na 175 K, glede druge povodnji pa na 651 K 02 h, skupaj 826 K 02 h s 5% obrestmi od dne 20. decembra 1901, katerega dne se je končala zgoraj navedena politična komisijonalna razprava.

Toženec je, preden se je spustil v razpravo v glavni stvari, ugovarjal nedopustnost pravdne poti trdeč, da gozdni zakon dopušča pravdno pot samo tisti stranki, glede katere se je v administrativnem postopanju izreklo, da ji sploh kaka odškodnina pristojna v kateremkoli znesku, in sicer tedaj, če stranka ni zadovoljna s prisojenim zneskom.

Zastran škode po povodnji dne 27. avgusta 1901 povzročene, ugovarja nadalje toženec, da je dotična odškodninska zahteva v zmislu §-a 40 cesarskega patenta z dne 3. decembra l. 1852 št. 250 drž. zak. prekludirana ali zamujena radi tega, ker se ni direktno pri c. kr. okrajnem glavarstvu v Logatcu naznanila, ampak le posredno po idrijski občini. Tožitelja nista proti razsodbi c. kr. okrajnega glavarstva v Logatcu z dne 15. aprila 1902 št. 5223, s katero se je le polovica sedaj s tožbo zahtevanega zneska prisodila, rekurirala. Tako sta pa molče pri-

znala primernost prisojene odškodnine. Radi tega pa tudi ne moreta sedaj več zahtevati, kakor to, kar se jima je v administrativnem postopanju od 1. inštanice prisodilo.

Nadalje navaja toženec, da je pri plavbi v noči od 14. na 15. novembra 1901 plavil les med drugimi tudi posestnik Ivan G. in sicer neupravičeno. Če bi se smatralo, da je plavljenje v vzročni zvezi s spornimi poškodbami, tedaj bi bil odgovoren za nje tudi Ivan G. Potem bi bilo treba odškodnino deliti ter le del iste bi mogel trpeti toženec.

Predlagajoč popolno zavrnitev tožbe, zanika toženec glede obeh povodnji, da bi se bila voda v strugi Nikave vsled pritoka vode iz grabljišča tako močno zaježila in tako visoko narasla, da bi bila izstopila iz struge in se razlila po levem obrežju Nikave. Po toženčevi navedbi ni voda iz grabljišča sploh nobenega lesa naplavila v strugo Nikave in tudi niso hlodi ali čoki povzročili nikakšne škode na zidu kegljišča.

Toženec zanika dalje, da bi bila sploh kaka vzročna zveza med spornimi poškodbami ter med plavbenimi grabljami ali plavljenjem. Pač pa trdi, da je preplavljenje in poškodovanje posestva tožiteljev povzročila edinole povodenj sama. Voda iz Idrijce, ki je pridrla iz grabljišča, se ni mogla izliti na posest tožiteljev, ker ni voda v Nikavi vsled tega pritoka tako visoko narasla, da bi segala čez zid, ki loči Nikavo od kegljišča. Če bi bila voda tako visoko narasla, ne bi bila ostala nepoškodovana steklena okna nad omenjenim zidom. Tudi ob koncu kegljišča se ni mogla voda izliti na posestvo tožiteljev, ker ni tamkajšnja ograja kegljišča trpela nobene škode. Da ni voda iz grabljišča v nobeni zvezi z vprašljivimi poškodbami, svedoči tudi to, da se pri hiši B načrta II ni moglo pri političnem lokalnem ogledu dne 17., 18. in 20. decembra 1901 konstatovati, da bi bila pri tej hiši storjena škoda v kaki vzročni zvezi z zaježenjem vode v grabljišču.

Dokaz temu sodni lokalni ogled in zvedenci.

Kar zadene poškodbe same, priznava toženec, da so nastale o priliki vprašljivih dveh povodnji, in ne ugovarja glede visokosti odškodninskih zneskov, kakor so se določili o priliki večkrat omenjenega političnega ogleda leta 1901, ničesar.

Toženec je tudi priznal, da je bil c. kr. gozdni oskrbnik Ernest F. glede plavbenih poškodb z dne 27. avgusta in 16. novembra 1901 upravičen poravnave sklepati v imenu toženega erarja vsled danega mu pooblastila. Zato je bilo tega oskrbnika smatrati za stranko in se je zavrnil predlog tožencev, da se ta zasliši kot priča o okolščinah, o katerih se je, kakor zgoraj navedeno, ponudil dokaz po pričah.

Končno se omenja, da sta tožitelja po zaslišanju prič priznala, da se o priliki prve povodnji dne 27. avgusta 1901 razun vode iz grabljišča ni naplavilo nikakršnih hlodov ali drugega lesa iz grabljišča na cesto pred hišo c. kr. gozdnega in domenskega oskrbništva ali pa v strugo Nikave. Toženec je pa priznal, da so se o priliki 2. povodnji dne 16. novembra 1901 poškodovale deske ob koncu kegljišča.

Razlogi.

Toženčev ugovor, da bi bila nedopustna pravdna pot, je povsem neutemeljen.

Glavno načelo je, da administrativnim oblastvom tedaj, kadar gre za sporne zahtevke, ki slone na zasebnem pravu, ne pristojta nikakršna razprava ali razsoja o njih. Če je pa vendar le v posameznih zakonih odkazano postopanje glede takih zahtevkov administrativnim oblastvom, onda gre to postopanje večinoma samo na to, da administrativno oblastvo poskuša doseči med prizadetimi strankami sporazumljenje ali kako poravnavo. Ako se ji to ne posreči ali če stranke niso zadovoljne s priznanimi jim zneski, potem je strankam še vedno odprta pot civilne pravde. To načelo velja tudi za postopanje, katero ureja cesarski patent z dne 3. decembra 1852 št. 250 drž. zak., ter je izraženo v §-u 42 ibidem. Po določilu tega §-a niti ne pristojta administrativnim oblastim pravica, prisoditi stranki kak odškodninski znesek, če se ni vsestransko sporazumljenja med vdeleženci doseglo, nego je v tem slučaju stranke nakazati na pravdno pot ter zavarovati zneske, za katere gre. Ni tu presoјati, če je administrativna oblast I. inštanca pravilno postopala, ko je prisodila pokojnemu Francetu D. vprašljivo odškodnino, dasi ni bilo doseči v prejšnjem postopanju sporazumljenja med strankami, temuč, merodajno je za sodišče edinole določilo navedenega §-a

v zmislu katerega sta tudi obe višji administrativni oblasti pokojnega Franceta D. napotili, da se naj pravde loti.

Potemtakem pa je pristojnost sodišča jasna.

Tudi drugi ugovor toženčev, da je odškodninska zahteva, zadevajoča škodo po povodnji 27. avgusta 1901 v zmislu §-a 40 naved. cesarskega patenta prekludirana, ker se ni direktno pri c. kr. okrajnem glavarstvu, ampak le posredno po občini naznanila, nima zakonite podlage. Enak ugovor bi moral veljati tudi glede druge povodnji, saj se je tudi takratna škoda naznanila samo s posredovanjem občine.

Ne glede na to, da je županstvo občine v izročenem delokrogu politično oblastvo, je nastopila idrijska občina v tem trenutku, ko je na nedvomen način izrazila svojo voljo, da sprejema naznanila poškodb prizadetih po predmetnih dveh povodnjih, ter ko so poškodovane stranke to ponudbo sprejele s tem, da so pri njej naznanile svoje odškodninske zahtevke, — kakor pooblaščenka strank (§-i 861, 863 in 1002 obč. drž. zak.). Po določbi §-a 40 cesar. pat. pa se ne zahteva, da bi moral poškodovanec samo osebno in ne tudi po pooblaščenцу naznaniti svoj odškodninski zahtevek.

Ker je priznано, da je dotično, od idrijske občine sprejeto naznanilo odškodnine dospelo še v roku, določenem po §-u 40 ces. pat. pri c. kr. okrajnem glavarstvu v Logatcu, ne more biti govora o prekluziji.

V tesni zvezi s prej pretresanim §-om 42 ces. pat. je nadaljni ugovor tožencev, da se je pokojni Franc D. zadovoljil z razsodilom c. kr. okrajnega glavarstva, ki mu je le polovico sedaj zahtevane odškodnine priznalo, ker ni proti njej rekuriral, ter da tožitelja ne bi bila upravičena, sedaj terjati odškodnino v višjem znesku.

Tu je najprej pripomniti, da je v slučaju, ako se ne pritoži ali rekurira proti odločbi kakega oblastva, posledica ta, da dotična odločba postane pravokrepna. Kakšne posledice pa ima pravnokrepnost odločbe, to je »quaestio facti«. Samo tedaj, kadar pomeni pravnokrepnost odločbe »res judicata«, kar velja posebno o sodnih odločbah, se mora stranka s to odločbo zadovoljiti. V le-tem slučaju ne bi bilo imelo vprašljivo razsodilo okrajnega glavarstva iste moči, ako bi tudi bila postala pravnokrepna, ker

bi stranka še vedno smela nastopiti pot civilne pravde po zmislu §-a 42 ces. pat. Vprašljiva razsodba niti pravnokrepna ni postala.

Opustitev zadevnega rekurza tudi ni za tako konkludentno dejanje smatrati, iz katerega bi bilo sklepati, da bi se bil pokojni Franc D. zadovoljil z visočino prisojene odškodnine (§ 863 obč. drž. zak.). Drugačemu nazoru bi nasprotovala določba §-a 915 ibid. Pa o vsem tem je toliko manj možno govoriti, ker toženec niti sam ne trdi, da bi bil on sploh kdaj pripravljen plačati Francetu D. kako odškodnino.

Ravno razmotravani ugovor toženčev, glede katerega se je pravno vprašanje rešilo samo z ozirom na pomen opustitve zadevnega rekurza, tedaj tudi ni utemeljen.

Dospevši k rešitvi glavnega vprašanja, od katerega je zavisna razsoja tega spora, je omeniti, da je tukaj izmed potreščin, ki so za utemeljitev vsake odškodninske tožbe bistveno važne, sporna edinole tista, ki zadeva dokaz vzročne zveze med poškodbami, prizadetimi po vprašljivih dveh povodnjih na posesti tožiteljev, in med toženčevimi plavbenimi grabljami.

Sodni lokalni ogled, čigar glavni podatki so se že označili v dejanskem stanu, je pokazal, da je z ozirom na lego posesti tožiteljev pač možno, da je to posest o priliki vprašljivih dveh povodnji preplavila voda, izstopivša iz grabljišča. Komaj 20 m od grabljišča je struga Nikava, tik katere se ob levem obrežju razteza tožiteljema lastni svet s poslopji vred. Razen tega, da je vprašljiva posest tako blizu grabelj, konstatovalo se je tudi pri lokalnem ogledu, da leži svet tožiteljev veliko nižje od ceste pred hišo c. kr. gozdnega in domenskega oskrbnništva ter od levega obrežja nad lesenim mostom *r—s* načrta II, kakor je to razvideti iz zaznamka visočin, katere sta zmerila in zabeležila zvedenca. Z ozirom na to nižjo lego in kratko daljavo posesti tožiteljev od grabljišča toženčevega, je pač umevno in jasno, da se je v tem slučaju, ako se dokaže, da se je v grabljišču zajezena voda v toliki množini zlila proti strugi Nikave, da je preplavila celo levo obrežje Nikave pri lesenem mostu *r—s* načrta II, — ta voda razlila tudi po nižje ležečem svetu tožiteljev.

Pretehtajoč podatke cele razprave ter dokazovanja ločiti pa je povodenj 27. avgusta 1901 od one 16. novembra 1901.

Učinek poslednje povodnji sta opazovali najbolj priči Antonija M. in Henrik J. Prva priča stanuje komaj 25 m, druga okoli 60 m daleč od napominanega lesenega mosta $r-s$ na levem obrežju Nikave.

Kakor Antonija M. pod prisego pripoveduje, ni ona v noči od 15. na 16. novembra 1901 skoraj nič spala, ker je bila huda ploh in se je opazovalo, da naraščata Nikava in Idrijca. Dne 16. novembra zjutraj okoli $\frac{1}{4}7$. uri se je čul tako močan pok, kakor da bi bilo iz topa ustrelilo. Prestrašena je priča skočila k oknu, hoteča ljudi na pomoč klicati. Odprla je hišna vrata, pa se ji je voda pod noge ulila. Naglo je, tavajoča v vodi, šla v višje ležečo ulico. Od tam je opazovala kraj povodnji. Na vseh krajih levega obrežja Nikave se je zasvetila voda, ki je, kakor je priča pokazala pri sodnem lokalnem ogledu, segala do črte $O-T$ načrta II. Ko se je bolj zdanilo, je šla priča gledat k lesenemu mostu $r-s$. Takrat je voda že padala. Na omenjenem mostu je ležal čok in več panjev različne velikosti; na cesti pred hišo c. kr. gozdnega in domenskega oskrbnništva, posebno na kraju proti lesenemu mostu, je pa les kar križem ležal. Če je bilo kaj lesa v strugi Nikave, na to ni pazila priča. Kakor se je prepričala, je nastal vprašljivi pok takrat, ko so se preklje na plavbenih grabljah vsled velikanskega pritiska zajezone vode v grabljišču prelomile pri črki y načrta II ter je voda bruhnila z vso silo iz grabljišča.

Tudi priča Henrik J. je izpovedal, da je omenjenega jutra okoli 6. ure slišal močan pok. Mislil si je, da so se plavbene grablje prelomile. Takoj je šel gledat povodenj. Prišel je pa samo do črte $O-T$ načrta II, kajti naprej ni mogel, ker je bilo vse pod vodo. Od omenjenega kraja je opazoval, da so se z veliko silo valili hlodi in drugi les iz grabljišča proti strugi Nikave, in to je grozno ropotalo. To opazovanje se je vršilo v par trenutkih po omenjenem poku in je moral biti takrat najhujši pritok vode iz grabljišča, ki je h kratu obe obrežji Nikave preplavila. Kakor je priča videl, se je voda pri tej priliki zlila na posest tožiteljev ob kraju, ki se nahaja ob koncu lesenega mosta (pri črki s načrta II).

Priča Julij K. je prišel na kraj povodnji, ko je že voda padala, vendar se je voda iz grabljišča še vedno z veliko silo

zlivala čez cesto proti strugi Nikave in je nosila hlode in drugi les. V kotu pri lesenem mostu $r-s$, in sicer pri črki r so se hlodi zakolili tako, da ni mogla voda iz struge lahko odtekati, da je bruhnila čez omenjeni most, naplavila nanj kup drv in se zlivala čez ta most na svet tožiteljev ob koncu kegljišča.

Celo toženčeve priče U. R., J. S. in J. T. so glede vodne katastrofe dne 16. novembra 1901 slično, kakor prej omenjene priče izpovedale.

Po navedbi teh prič je bruhnila ob polomu prekelj na plavbenih grabljah voda iz grabljišča z vso silo proti strugi Nikave. Učinek tega izbruha je najmanj mogel opazovati J. S., ki je bil v istem času, ko so se preklje na grabljah polomile, v pritlični sobi hiše c. kr. gozdnega in domenskega oskrbnništva. Bil je v smrtni nevarnosti, da ne utone. Kajti bliskoma je narasla voda okoli omenjene hiše in, ker ni mogel več skozi vrata na prosto, je moral v zidu sobe predreti luknjo, da se je mogel skozi njo rešiti v druge prostore hiše.

Izpovedal je pa U. R., da je voda iz grabljišča nanesla hlode in drugi les na cesto in v strugo Nikave ter tudi večkrat omenjeni leseni most, da se je takrat, ko se je pripetil polom prekelj, voda zaježila v Nikavi, da je izstopila iz struge ter preplavila levo obrežje Nikave. Tudi je potrdila ta priča, pa se je nekaj hlodov zakolilo pri lesenem mostu $r-s$.

Vprašljivega jutra je bil priča J. T. takrat, ko so se preklje na grabljah polomile, v hiši »Kunstamt« (zaznamovani v načrtu II). On je opazoval, da je bilo vse pod vodo do »Kunstamta«. V le-tem je na straniščih pritlično voda dvignila pokrovce.

Že po teh pričah v zvezi z lokalnim ogledom je evidentno dokazano, da je po povodnji dne 16. novembra 1901 na posesti tožiteljev prizadeta škoda nedvomno v vzročni zvezi z zaježenjem vode v grabljišču. Dognano je namreč, da je pri omenjeni povodnji v tem trenutku, ko so se preklje na grabljah (v črki y) vsled silnega zaježenja vode v grabljišču prelomile in je voda iz grabljišča bruhnila proti strugi Nikave, preplavilo se levo obrežje Nikave in da je voda pri tem segala do črte $O-T$ načrta II tako, da je bil v dolnjih delih celo takozvani »Kunstamt« pod vodo. Naravno pa je, da se je voda pri tem razlila čez posest tožiteljev, ki vendar veliko nižje leži kakor »Kunstamt«.

Kako daleč sega ta vzročna zveza ter jeli edino le obstoj toženčevih plavbenih grabelj zakrivil sporno škodo in v kolikor je povodenj sama ali ploha vplivala nanjo, o tem kasneje.

Glede prve povodnji dne 27. avgusta 1901 je po priči, c. kr. gozdarju U. R., ki je bil dotičnega dne od ranega jutra do večera na licu mesta, dokazano, da o priliki te povodnji sploh ni voda iz Nikave prestopila struge in se zila na levo obrežje.

Priznано pa je, da so se plavbene grablje tudi dne 27. avgusta 1901 zamašile vsled naplavljenega lesa in druge navlake, ker je povodenj sama naplavila okoli 4214 m^3 lesa za kurjavo in 250 m^3 gradivnega lesa, katerega je imel toženec v strugi Idrijce zloženega in pripravljenega za plavbo, pa ga je voda dvignila in naplavila v grabljišče. Kako se je voda potem zajezila v grabljišču, naraščala ter končno bruhnila z vso silo pri črki x načrta II proti Nikavi, pri tem pa je podrla zid $e-f$ načrta II, to se je označilo že v dejanskem stanu.

Nadalje je priznано, da je bilo tudi pri prvi povodnji preplavljeno posestvo tožiteljev.

Zaslišana zvedenca, ki sta akademično izobrazena strokovnjaka, sta soglasno izrekla svoje mnenje, da so vse sporne poškodbe prizadete po obeh povodnjih v vzročni zvezi s plavbenimi grabljami ter da je njih vzrok iskati edino le v obstoju teh grabelj. Vsled tega, da so se pri grabljah nakupičile ogromne množine lesa, se je normalni odtok Idrijce zaprl. Voda se je zajezila v grabljišču in je s silno močjo bruhnila čez cesto v strugo Nikave. Tu se je voda pomnožila, vsled velike sile je nastal jako hud pritisk vode v strugi Nikave in ta pritisk je povzročil, da je voda izpod zidu, ki loči kegljišče od struge, pridrla na kegljišče ter preplavila posest tožiteljev. Tako je prišel svet tožiteljev pod vodo pri prvi povodnji dne 27. avgusta 1901, dočim se je pri drugi povodnji dne 16. nov. 1901 voda zlivala na ta svet tudi ob koncu kegljišča pri črki s načrta II. S kako silno močjo je voda iz grabljišča bruhnila pri črki x načrta II v strugo Nikave in kak velikanski pritisk na vodo Nikave je tu povzročila, dokazuje to, da je voda iz grabljišča pri vprašljivem izbruhu podrla 38 m dolg, 1 m visok in 60 cm močan zid $e-f$ načrta II ki je služil za ograjo vrta »Katoliškega društva«. Ta zid je naprej prva povodenj podrla, in ko se je zopet postavil, še druga.

Da je voda na popisani način, t. j. vsled velikanskega pritiska vode v strugi Nikave v tem trenutku, ko je voda iz grabljišča bruhnila proti Nikavi, — pridrla izpod zidu pri kegljišču na svet tožiteljev, to mnenje zvedencev se tudi popolnoma strinja z nazorom toženčevim, katerega je ta pri političnem lokalnem ogledu glasom zapisnika c. kr. okrajnega glavarstva v Logatcu z dne 17., 18. in 20. decembra 1901 št. 21.083 stran 15 izrekel po svojem zastopniku c. kr. gozdnem oskrbniku Ernstu F. Le-ta je doslovno izjavil: »Denn, wenn auch die Stauwässer aus dem Rechenhofe sich in die Nikava ergoßen und deren Wasserstand erhöht haben, muß doch konstatiert werden, daß dieselben, wie aus der Skizze des Grenzprofiles zu ersehen ist, die Höhe der Mauer, welche die Kegelbahn gegen das Bachbett der Nikava abgrenzt, nicht erreicht haben, daß das in die Kegelbahn eingedrungene Wasser vielmehr unter der Mauer, deren Fundament vermutlich schadhaft ist, mit Vehemenz eingedrungen ist und die Zerstörungen hervorgerufen hat«.

Omenjeni nazor zvedencev podpira pa tudi kakovost stanja kegljišča po povodnji. Ko sta zvedenca bila pri vprašljivem političnem ogledu (17., 18. in 20. decembra 1901) na licu poškodb, sta takrat zapazila zelo razdrta tla na kegljišču in tudi, da je bil deloma lesen, deloma zidan zid, ki loči kegljišče od vrta, na nekaterih krajih predrt in zelo nagnen proti vrtu. To je potrdil tudi toženec glasom zgoraj omenjenega zapisnika stran 15: »Was die in der Kegelbahn abgelagerten Schottermengen betrifft, welche nebstbei gesagt, nur aus einzelnen Steinen bestehen, dürften dieselben aus den Boden herausgewaschen worden sein«.

Po mnenju zvedencev je tudi mogoče, da je nekaj vode na svet tožiteljev prišlo pri črki I načrta II, vendar je glavni pritisk ali izbruh vode prišel pri povodnjih na zgoraj popisani način.

Glede na ugovor tožencev, zakaj da nista zvedenca, ko sta posredovala pri napominanem političnem ogledu, mogla takrat konstatovati, da bi bila škoda storjena po povodnjih pri hiši B načrta II, ki se skoraj drži hiše tožiteljev, v vzročni zvezi s zajezenjem vode v grabljišču, sta zvedenca izjavila, da je z ozirom na popisani način, kako je voda vdrla na posestvo tožiteljev ter glede na višjo lego hiše B kakor tudi na večjo daljavo te hiše od Nikave, vzročna zveza med poškodbami pri tej hiši in plavbenimi grabljami izključena.

Precizno in jasno sta končno izjavila zvedenca, da je vzrok spornim poškodbam tožiteljev pripisati edino samo obstoju plavbenih grabelj, tako da se te poškodbe pri vprašljivih dveh povodnjih ne bi bile pripetile, če ne bi bilo grabelj, zato ker Idrijca ni pri teh povodnjih v svojem dolenjem toku prestopila obrežja, kakor sta to zvedenca pri političnem ogledu 17., 18. in 20. decembra 1901 konštatovala.

Dognano je torej po mnenju zvedencev, kateremu se sodišče povsem pridružuje, da je vzročna zveza med spornimi poškodbami in med plavbenimi grabljami in da je vzrok poškodb edinole iskati v obstoju grabelj. —

Kar se tiče škode in nje visokosti, je oboje priznано in je le še preiskavati, so li dane še druge potrebščine odškodninske tožbe, kakor neopravičenost poškodb ter krivda toženca.

Da bi bil toženec upravičen opravljati plavbo v reki Idrijci, tako da bi se smela posest tožiteljev pri tem preplaviti, kakor taka pravica pristojna tožencu nasproti drugim posestnikom temeljem raznovrstnih reverzov, s katerimi so se poslednji odrekli odškodninskim zahtevam za take slučaje — tega toženec niti trdil ni. Sporne poškodbe so bile toraj neupravičene.

Preostaja tako le še vprašanje glede krivde toženčeve.

Res je, da so plavbne grablje na toženčevem svetu ter da je toženec celo glede reke Idrijce vknjižen za lastnika, kakor je to sodno znano. Tudi pravi § 1305 obč. drž. zak., da kdor se poslužuje svoje pravice, kakor je prav, ni odgovoren za kvaro, ki komu drugemu odtod izvira.

Moderno pravo in tako tudi avstrijsko pozna pa načelo, da dejanje, ki je sicer dovoljeno, stori odgovornega za škodo, ako se izvrši, če tudi je škodljivo za obseg pravic tretje osebe. Ta princip je izražen tudi v §-u 34 ces. pat. z dne 3. decembra 1852 št. 250 drž. zak., ki med drugim določa: »Škodo, ki se je dognano storila samo po plavbi, in sicer tudi takšno, ki se je zgodila vzlic branilnim stavbam, mora povrniti plavilec«.

Ker je dokazano, da se je sporna škoda storila samo po plavbi oziroma s tem, da obstojijo toženčeve plavbne grablje, brez katerih se ne bi bila pripetila, in so dognane tudi vse druge potrebščine utemeljene odškodninske tožbe, je bilo le-tej v cellem obsegu ugoditi.

Dostaviti je le še glede na toženčev ugovor, češ da je tudi posestnik Ivan G. plavil v noči od 14. na 15. novembra 1901 okoli 280 m^3 drv in da bi toženec mogel trpeti radi tega samo del odškodnine, — da se po mnenju zvedencev, kateremu se sodišče tudi v tem pogledu pridružuje, ne da določiti delež omenjenega plavilca zato, ker je vzrok škode pripisati edinole obstoju plavbenih grabelj, in tudi ni znano, če in v kateri meri je les Ivana G. pripomogel k temu, da so se preklje na plavbenih grabljah zamašile.

Če je škodo povzročilo več udeležencev in se ne da določiti, v kateri meri se je eden ali drugi udeležil poškodovanja, potem so po §-u 1302 obč. drž. zak. odgovorni solidarno, t. j. vsi za enega in eden za vse. Sicer pa je tukaj vzrok škodi edino le obstoj plavbenih grabelj, s katerimi nima Ivan G. ničesar opraviti.

Zahtevane zamudne obresti je bilo v zmislu §-ov 1333 in 1334 obč. drž. zak. prisoditi od dne 20. decembra 1901 naprej, ker se je s tem dnevom najkasneje terjalo plačilo odškodnine od toženca.

Izrek o stroških se opira na § 41 c. pr. r.

Vsled toženčevega priziva je prizivno sodišče v Ljubljani z dne 29. marca 1904 Bc III 37/4—5 razsodilo:

Prizivu toženčevemu se deloma ugotovi in prva razsodba tako izpremeni, da je toženi c. kr. erar dolžan plačati tožiteljema polovico tožbenega odškodninskega zahtevka namreč 415 K 01 h s 5⁰/₁₀ obrestmi od 20. decembra 1901 naprej in jima povrniti vse pravdne stroške prve stopnje v sodno odmerjenem znesku 1115 K 13 h — vse v 14 dneh v ogib izvršbe.

Stroški prizivnega postopanja se medsebojno pobotajo.

Dejanski stan.

Prvosodna razsodba se izpodbija v celem obsegu in uveljavljajo se nastopni prizivni razlogi:

1.) razsodba je nična, ker se je sodilo o stvari, glede katere ni dopustna pravdna pot (§ 477 št. 6 c. pr. r.);

2.) posestni prednik tožitelj je prišel ob pravico do odškodnine, ker ni svojih odškodninskih zahtev naznanil pravočasno na pristojnem mestu (§ 40 gozd. zak.);

3.) prvi sodnik je zakrivil pomanjkljivost postopanja, ker ni dopustil, da bi se Ernest F., c. kr. gozdni in domenski oskrbnik v Idriji o važnih okoliščinah glede plavlja lesa pri obeh povodnjih dne 27. avgusta 1901 in 16. novembra 1901, oziroma o vzroku poškodb, ki so se tožiteljema pripetile, zaslišal kot priča, češ da je imenovano pričo smatrati za stranko;

4.) izpodbijana rzsodba temelji na dejansko in pravno napačni presoji stvari;

5.) stroški so se tožiteljema odmerili previsoko, radi česar jih je treba znižati.

Ad 1.) Rzsodba je zato nična, ker je po §-u 42 gozd. zak. z dne 3. decembra 1852 št. 250 drž. zak. stranke v postopanju glede škode po plavbi šele potem napotiti na civilno pravdo, ako niso zadovoljne s povračilom škode.

C. kr. okrajno glavarstvo v Logatcu je z odločbo z l. 1902 št. 5223 obsodilo toženca, da plača posestnemu predniku tožiteljev, Francu D. star., polovico zahtevane odškodnine; vsled rekurza c. kr. gozdnega in domenskega ravnateljstva v Gorici se je Franc D. star. z naredbo c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 23. julija 1902 št. 11554 nakazal na pravno pot, ter je to odločbo c. kr. poljedelsko ministrstvo odobrilo z naredbo z dne 13. maja 1903 št. 7764. Tedaj so administrativna oblastva, ki so po gozdnem zakonu pristojna za razsojo, stvar samo na pravno pot zavrnila, ne da bi bila v administrativnem postopanju rzsodila o obstoju odškodninskega zahtevka in o visokosti škode.

Tako postopanje ni zakonito, ker sicer postanejo določbe gozdnega zakona popolnoma iluzorne.

Ad 2.) Franc D. star. je svoje odškodninske zahtevke glede plavbe dne 27. avgusta in 16. novembra 1901 napovedal pri komisiji, ki se je na poziv občinskega predstojnika mesta Idrije, oziroma njegovega namestnika na nezakonit način sestavila in ki v njej ni bilo okrajno glavarstvo logaško, po gozdnem zakonu kompetentno politično oblastvo zastopano, in je občinski urad v Idriji potem zapisnik poslal imenovanemu okrajnemu glavarstvu.

Ker pa določa § 40 gozdnega zakona, da morajo udeleženci svoje odškodninske zahteve napovedati tekom prekluzivnega roku 14 dni po razglasitvi dotičnega oklica neposredno pri po-

litičnem oblastvu in ker napoved pri komisiji, katero je radi poizvedovanja škode sestavil občinski predstojnik samovoljno, ne more biti enaka napovedi pri političnem oblastvu, je smatrati, da je Franc D. star. prišel ob svojo odškodninsko zahtevo, kajti ni se pravočasno napovedala pri oblasti, katero določa gozdni zakon. Tudi je pripomniti, da ne pristojajo občinskemu uradu v gozdnih stvareh nikakšen izročeni delokrog in da ni možno govoriti o pooblastilu občine v svrhu napovedi odškodnine, ker manjka v dotičnem zapisniku zato potrebna izjava in podpis pooblaščenca.

Ad 3.) Utemeljitev, nanašajoča se na to, da gozdnega okskrbnika Ernsta F. ni smatrati za pričo, ni zakonita in se je tožencu odtegnil važen dokaz, radi česar se predlaga, da zasliši to pričo prizivno sodišče.

Ad 4.) Pravica za plavbo po reki Idrijci in stranskih vodah je vladarska predpravica. Za plavbo in postavitev plavbenih priprav ni treba nobenega posebnega dovoljenja političnega oblastva. Idrijske plavbene grablje so se postavile leta 1552 tako, kakor so sedaj.

Po reki Idrijci je moči plaviti le s pomočjo klavž in povodnji, ker sicer primanjkuje vode celo ob času kopnenja snega. Lesene grablje, ki služijo v to svrhu, da se zbira plavljen les v grabljišču, so take, da pri plavbi pod navadnimi zgoraj omenjenimi razmerami popolnoma dosežejo svoj smoter, ne da bi radi tega nastala kaka nevarnost v katerem oziru, ker se voda nabira v velikem grabljišču in potem lahko odteče.

Dne 27. avgusta 1901 zjutraj se je v navadni veliki vodi in v noči od 14. na 15. novembra 1901 s klavžami plavil les. Šele kasneje, dne 16. novembra 1901 je nastala utrzanemu oblaku podobna ploha, vsled katere sta naglo narasli Idrijca in Nikava, ter je povzročila polom prekelj na grabljah. Kakor priča K. izpoveduje, da je bil naliv v noči dne 16. novembra 1901 tako silen, da je bilo orožništvo radi mestu Idriji preteče povodnji prisiljeno, varnostne priprave ukreniti. Kakovost porečja Idrijce tudi zelo podpira naglo rast povodnji.

Ker tožitelja niti ne trdita, da bi bile grablje ob času obeh povodnji v slabem stanju, pač pa izpoveduje priča S., da so se grablje popravile pred vsako plavbo, je smatrati, da so bile grablje

v kritičnem času brez pogoška in da so bile v stanu, vzdržati vsak pritisk plavbene vode in lesa, če se ne bi bil ta pritisk pri obeh povodnjih povekšal izdatno vsled silne plohe, nakar šele so se polomile preklje na grabljah in se je tožiteljema povzročila škoda. Preklje se torej niso polomile vsled plavbe, ampak vsled hipoma nastale povodnji. Ta okolščina se prizna vsestransko.

C. kr. erar, izvršujoč svojo plavbeno pravico že nad več stoletij s pripomočjo grabelj, ki so vedno v dobrem stanu, ni odgovoren za škodo, ki je nastala vsled plohe, torej po »vis major«. Golo naključje zadene tistega, čigar premoženju ali osebi se pripeti.

Ločiti je prvo povodenj z dne 27. avgusta 1901 od poznejše. Glede prve povodnji se je v prvi razsodbi le konštatovalo, da so se polomile preklje v črki *x* načrta II; da je voda, ko je bruhnila iz grabljišča proti cesti, podrla tamkajšnji 1 *m* visoki, 60 *cm* debeli zid in odtekla po cesti proti hiši *S* v Nikavo. Po pričah je dokazano, da se ni naplavlil nikakšen les iz grabljišča na cesto ali v Nikavo in da voda, ki je vsled naliva zelo narasla v potoku, ni preplavila levega obrežja Nikave, kjer je posestvo tožiteljev.

Po mnenju zvedencev je nastal nenavaden pritisk vsled vode, ki je bila v Nikavi, in ta pritisk se je povekšal z vodo, ki je v malenkostni meri prišla iz grabljišča. To, da se je zlila vođa iz grabljišča v Nikavo, je potrdil samo priča R., dočim druge priče izpovedujejo, da je voda, ki je pridrla iz grabljišča na strani polomljenih prekelj, odtekla po cesti proti hiši *S*. Nastanejo vprašanja: kako močan je bil prvotni pritisk? kako močan povečani pritisk? kake posledice bi imel pritisk vode iz Nikave? končno, kake posledice so pripisati vodi iz Idrijce, ki se je v neznani množini zlila v Nikavo? — Na ta vprašanja ne more nihče, najmanj pa zvedenec, ki ni bil dne 27. avgusta 1901 na licu mesta, odgovoriti, in ni tedaj možno dognati dokaza za to, da je posest tožiteljev preplavila in poškodovala voda, ki se je izlila iz grabljišča.

Saj se ni niti uvaževalo, da — kakor je posneti iz meril, katera so zvedenci zvršili pri krajevnem ogledu, — leži celo posestvo tožiteljev takorekoč v strugi Nikave. Normalna višina vode v Nikavi je na nekaterih krajih enaka višini posesti toži-

teljev. Že vsled navadnega deževja zvišana višina vode v Nikavi lahko povzroči zadosten pritisk, da se preplavi svet tožiteljev. C. kr. gozdni erar pa tudi nima v oskrbi poprave zida na svetu tožiteljev (*c—d* načrta).

Ni se torej glede povodnji z dne 27. avgusta 1901 dognala nikakšna vzročna zveza z vodo, ki je stopila iz grabljišča, in radi tega tudi ni toženec odgovoren tožiteljema za nobeno škodo.

Škoda, ki se je tožiteljema povzročila dne 16. novembra l. 1901, je le posledica plohe, ki se je zlila zjutraj tega dne. Plavba s klavžami se je izvršila v noči od 14. na 15. novembra l. 1901 brez ovir in ne da bi se bile poškodovale grablje.

Klavžna voda je ves dan mogla odtekat, dokler ni vsled silnih nalivov voda iz vseh strani jela pritekati v strugo Idrijce ter je v grabljišču se nahajajoči plavbeni les s tako silo pritiskala na grablje, da so se polomile preklje.

Če so bili posestni predniki tožiteljev tako neprevidni, da so se nastanili v okolju struge Nikave spodaj pod grabljami, ki obstoje že stoletja, in da so tam postavili poslopja, morajo pa njih posestni nasledniki trpeti škodo, katera se po povodni stori njih posesti. Hiša tožiteljev se je zidala šele leta 1750, kegljišče pa mnogo kasneje.

C. kr. erar se, opravljajoč plavbo s pripomočjo lastnega mu grabljišča in grabelj, poslužuje le svoje pravice, ne prekoraci zakonitih mej in torej ni odgovoren za škodo, ki komu nastane vsled poloma grabelj.

Če bi se pa zastopalo stališče, da je erar odgovoren za škodo, povzročeno tožiteljema, nastane nadaljno vprašanje: katera škoda se je povzročila s polomom prekelj in katera s povodnijo vsled plohe?

Tudi s tega stališča je neutemeljeno, da se obsodi toženec v povračilo cele od tožiteljev zahtevane odškodnine.

Posestni prednik tožiteljev se ni pritožil zoper odločbo političnega oblastva, ki mu je priznala 325 K 51 h. S tem se je odrekel pravici zahtevati večjo odškodnino. Zato pa tudi tožitelja ne moreta sedaj več terjati.

Slednjič pa je uvaževati, da je Ivan G. v noči na 15. novembra 1901, kakor priznано, plavil 280 m^3 lesa in da se je ta les pri povodnji tudi nahajal v grabljišču. Če je c. kr. erar od-

govoren za vprašljivo škodo, potem je omenjeno okolščino tako upoštevati, da se isti del odškodninskega zneska, ki razmeroma s plavljenim lesom pripade na Ivana G., le-temu naloži, ne pa erarju.

Prizivni predlogi so: a) izpodbijana razsodba naj se, ker je nična, v zmislu §-a 477 št. 6 c. pr. r. razveljavi in tožba zavrne; b) eventualno naj se izpodbijana razsodba izpremeni in tožbeni zahtevek povsem zavrne; c) eventualno naj se izpodbijana razsodba tako izpremeni, da se izdatno znižajo prisojeni pravni stroški, — vse »cum expensis«. —

Tožitelja zanikata toženčeve navedbe, v kolikor se ne strinjajo z njunimi, protestujeta proti dopolnitvi dokazovanja, kakor tudi proti novim okolščinam in dokazom ter predlagata zavrnitev priziva in potrditev izpodbijane razsodbe »cum expensis«.

Razlogi.

Najprej je bilo o ugovoru, da se je sodilo o stvari, ki ne spada na pravdno pot (§ 477 št. 6 c. pr. r.), v nejavni seji razsoditi. Iz tega razloga vloženi priziv je bilo zavreči.

Omenjeni ničnostni razlog se opira na to, da je po predpisu §-a 42 zak. z dne 3. decembra 1852 št. 250 drž. zak. redna pravdna pot glede škode po plavbi le tedaj dopustna, kadar so administrativna oblastva razsodila pravnokrepno, da pristoja komu kak odškodninski zahtevek sploh in v kateri visokosti, da pa tukaj sploh ni tega, ker so administrativna oblastva tožitelja le napotila na civilno pravdo.

Ne glede na to, da ni nikakor pritrditi temu nazoru, ker ni utemeljeno v zakonu, ki določa, da je tedaj, kadar se ne posreči politični oblasti doseči poravnave, strankam pridržana pot civilne pravde, je tudi trditev toženčeva, da sta obe višji administrativni stopnji tožitelju samo ukazali na pravdno pot, v toliko spisom nasprotna, ker je c. kr. deželna vlada za Kranjsko z odločbo z dne 23. julija 1902 stranke nakazala na pravdo s pripombo, da je zavarovati izračunane zneske, med drugimi tudi znesek 325 K 51 h, ki zadeva sporno škodo; to odločbo je potrdilo poljedelsko ministrstvo.

Ni torej govora o nedopustnosti pravdne poti. —

Tudi nadaljni prizivni razlog napačne pravne razsoje, da se je meritorno sodilo proti določbi §-a 40 gozdnega zakona vzlic zamujeni napovedi odškodninskih zahtev, ni utemeljen.

V tem pogledu se zavrača na stvarno in zakonito prikladne razloge prvega sodnika in se samo dostavlja, da se je občinski urad v Idriji vsled ustnega naročila c. kr. okrajnega glavarstva v Logatcu izrecno pooblastil v to svrho, da ustanovi, oziroma sprejema napovedi škod po plavbi z dne 27. avgusta 1901, kakor je to razvidno iz spisov. —

Nič manj neutemeljen ni prizivni razlog, da je dokazovanje pomanjkljivo radi tega, ker se ni priča Ernest F. zaslíšal o v dejanskem stanu navedeni dokazilni okolščini. Tudi v tem pogledu je pritrditi nazoru prvega sodnika, da je Ernesta F. v le-tem sporu smatrati za isto fizično osebo, katera zastopa erar. Zato se imenovanega ni smelo zaslišati kakor pričo; sicer je sodni razsoji prepuščeno, če in katere priče se hoče zaslišati (§-i 277 št. 2, § 272 in 291 c. pr. r.).

Prehajamo k najvažnejšemu prizivnemu razlogu dejansko in pravno napačne razsoje stvari. V tem pogledu je priziv deloma utemeljen.

Nazoru prizivateljevemu, da gozdni erar v zmislu §-ov 1305 in 1311 obč. drž. zak. ni odgovoren za škodo, ki se je pripetila tožiteljema, in da mu ni moči naložiti nikakega povračila škode, se pač ne da pritrditi. Ne gre za obstoj grabelj, ki bivajo že nad stoletja, oziroma za erarsko plavbno napravo na reki Idrijci, in tudi ni upoštevati, če so bile grablje ob času obeh povodnji dne 27. avgusta 1901 in 16. novembra 1901 v dobrem stanju. Za razsojo te pravde so merodajni predvsem predpisi §-a 34 gozdnega zakona. Po tej določbi mora plavbeni podjetnik povrniti škodo, glede katere je dokazano, da se je storila samo po plavbi, in sicer tudi tisto, ki se je pripetila vzlic branilnim napravam. Toraj je podjetnik navzlic vsej previdnosti odgovoren za škodo, ki se je samo po plavbi storila. S tem se je odgovornost razširila nasproti navadnim določbam o odškodbi v zmislu 30. poglavja obč. drž. zak. Navedena zakonita določba (§ 34 l. c.) pravi dalje, da poškodbe, ki se niso samo po plavbi povzročile, trpita podjetnik in poškodovanec razmeroma, in če se ne da to razmerje določiti,

v enakih delih; za poškodbe pa, ki bi bile nastale, ako se tudi ni bil plavil les, niso odgovorni plavbeni podjetniki.

O tem, da se je plavba končala, ni govora tukaj. Iz navedb strank in prič ter iz mnenja zvedencev je nedvomno posneti, da je bila velika množina plavljenega lesa nabranega v grabljišču in pri grabljah, tako dne 27. avgusta 1901 kakor tudi v noči od 14. na 15. novembra 1901 ter se ta les še ni bil stran spravil, ko se je ploha ulila. Gre torej za pravo škodo po plavbi v zmislu §-a 34 gozdnega zakona ter je samo pretresati, po katerih faktorjih se je škoda, ki je sicer glede visokosti priznana, povzročila na posesti tožiteljev, oziroma če in v kateri meri je dolžan toženec to škodo povrniti.

Pri tem se je glede toženčevega nazora, češ da se je Franc D. star., ker se ni pritožil zoper visokost odškodnine, katero mu je politični komisar prisodil administrativnim potom, odpovedal višjemu zahtevku, — sklicevati na dotične, zelo prikladne razloge prve rzsodbe in ni treba nadaljnih razmotrivanj, da sta tožitelja opravičena sodnim potom zahtevati vso odškodnino.

Po podatkih pravde, izpovedbah prič in navedbah zvedencev ter posebno tudi po nespornih ugotovitvah v spisih političnega oblastva ad št. 5223 ex 1902, ki so se za dokazilo priložili le-tej pravdi, je jasno dokazano, da je toženčeva plavba povzročila na tožiteljevi posesti tiste poškodbe, katere so nalivi dne 27. avgusta 1901 in 16. novembra 1901 povečali. V tem zmislu je tudi c. kr. okrajno glavarstvo logaško z odločbo z dne 15. aprila 1901 št. 5223 tožiteljema priznalo polovico zahtevane odškodnine in je to s tem utemeljilo, da sta zvedenca dognala in potrdila vzročno zvezo med naznanjenimi poškodbami in poplavljenjem, da se pa razmerje povodnjih in plavbenih poškodb ni dalo določiti, zaradi česar trpita škodo obe stranki po §-u 34 gozdnega zakona vsaka na polovico.

Zvedenca sta zares tekom civilne pravde svoje mnenje tako oddala, da je obstoj grabelj oziroma grabljišča kriv vprašljivim poškodbam, ker je v grabljišču zajezena voda v zvezi z v grabljišču naplavljenim lesom provzročila razmere, ki so na višino in moč vode vplivale tako, da je voda preplavila posest tožiteljev. Pri prvi povodnji (27. avgusta 1901) se niso polomile preklje na dolenjem koncu grabelj in se je voda samo pri črki x

načrta razlila po cesti, je podrla zid $e-f$ in vplivala na Nikavo, ki je sama zelo narasla, tako da se je pritisk vode povečal.

Ob povodnji od 15. na 16. novembra 1901 so se preklje na grabljah na treh mestih polomile ter je polom pri črki g vsled zajezenja in nastalega pritiska imel ta učinek, da je voda med poslopji G in F z vso silo bruhnila čez cesto in Nikavo ter pri št. 3 načrta zlila se na kegljišče, kjer je povzročila škodo.

Nesporno je pa, da plavbene naprave obstoje že nad stoletja ter da plavba po reki Idrijci ni možna v navadni vodi, marveč je treba močnejše vode, da ne zadošča niti kopnenje snega ter si toženec navadno pomaga s tem, da si vodo nabira v klavžah, ki se nahajajo pri izvirku Idrijce ter v pritokih. Ob navadnem deževju se klavže odpro, na to se voda z vso silo izlije v strugo reke ter plavi les, ki se je bil že preje tam nakopičil, do grabelj, kjer se ustavi in nabere v grabljišču. Nadalje se je konštatovalo, da se ni dne 27. avgusta 1901 toženčev les plavil s pomočjo klavž, ampak so nalivi dvignili les v strugi Idrijce in ga plavili do grabelj $a-l$ načrta. Pač se je pa v noči na 15. novembra l. 1901 plavilo s klavžami.

Iz teh ugotovitev izhaja, da, kakor je za vsakega neveščaka razumljivo, se ne bi pripetila nobena škoda na posesti tožiteljev, če se ne bi bil plavil les ali če ne bi bilo nalivov. Zares je toženi erar v obeh slučajih po predpisu neposredno političnemu oblastvu naznanil vodni katastrofi ter plavbi, kar je razvideti iz priloženih spisov c. kr. okrajnega glavarstva. Vendar ni moči pritrditi toženčevemu nazoru, da je bila plavba že končana ob obeh nalivih. Po besedilu §-a 34 gozdnega zakona je celo dolžnost plavbenega podjetnika, da zavaruje obrežje, poslopja in vodne naprave, katerim je plavba nevarna, z branilnimi napravami, kolikor to za potrebno smatra politično oblastvo. Nadalje določa omenjeni §, da je podjetnik vzlic varnostnim pripravam odgovoren za škodo, ki nastane po plavbi. Iz gorenjih navedeb je razvidno, da plavba ni bila še končana, kajti tožencev les se je še nahajal v grabljišču oziroma v vodi pred grabljami. Toženca pa ne bi zadela nobena odgovornost samo tedaj, če bi bil les popolnoma odstranil iz grabljišča.

Konštatovalo se je že prej, da obstoječe erarične naprave že od nekdaj ustrezajo svojemu namenu in v normalnih slučajih,

t. j. celo ob močnejšem deževju ne povzročajo nobene škode tuji lastnini. Pod temi razmerami se — kar ni oporekano — plavi les že nad 300 let.

Če se vse rečeno uvažuje, se dospe do logičnega zaključka, da sta dva faktorja povzročila pustošenja, ki so dala povod odškodninskim zahtevam, oziroma povzročila škodo na posesti tožiteljev, namreč: vsled prej opravljene plavbe velika množina lesa v grabljišču odnosno pri grabljah $a-b$ načrta in hudi nalivi, kateri so imeli za posledico zajezenje vode v grabljišču radi tam se nahajajočega lesa potom prekelj, odtok vode v Nikavo in tam ležeci svet, poveksani pritisk vode in preplavljenje v okolju povodnji se nahajajočih hiš in zemljišč.

Mnenje zvedencev pa ima dokazno moč le toliko, kolikor jo je moči presojati tudi po drugih okolščinah (§ 272 c. pr. r.). Zvedenca sama sta navedla, da je potok Nikava narasel, da se je pritisk vode dne 27. avgusta 1901 poveksal z vodo, ki je izbruhnila iz grabljišča, in da je tako nastala škoda tožiteljema. Nadalje je dognano, da je pri drugi povodnji voda iztopila iz grabljišča ob polomu prekelj na treh mestih in preplavila okolico skoraj na enak način, kakor dne 27. avgusta 1901, tako da se je les naplaval celo ven iz struge Idrijce in potoka Nikave in je voda s pomnoženo silo preplavila okolico daleč nad vprašljivimi poslopji tožiteljev do črte $Q-T$ načrta. Dokazano je tudi, da je bila hiša tožiteljev v črki B načrta, ki se nahaja v neposredni bližini vprašljivih poslopij tožiteljev v črki A , preplavljena, dočim sta zvedenca glede te hiše izrečno zanikala vzročno zvezo z grabljami.

Z vso gotovostjo je torej sklepati, da je k poškodbam poslopij, ki se nahajajo v bližini grabelj, prispevala tudi povodenj sama kot taka. Enako sta se zvedenca izjavila pri ugotovitvi škode v administrativnem postopanju. Slednjič je omeniti, da je po mnenju zvedencev voda pridrla v kegljišče tudi pri črki I načrta.

Skratka, sodni dvor je na podlagi vseh spisov in dokazil zadobil prepričanje, da se tožiteljema ni povzročila škoda samo po plavbi, temuč v zvezi z nalivi, ki, »vis major«, izključujejo edino odgovornost toženčevo.

Zato je bilo prizivu ugoditi. Ker se pa ni moglo določiti razmerje, v katerem sta oba vzroka vplivala na poškodbe, morajo

udeleženci v zmislu predzadnjega odstavka §-a 34 gozdnega zakona škodo trpeti v enakih delih. Potemtakem je bilo tožiteljema priznati le polovico zahtevanega in nespornega odškodninskega zneska. Ni bilo pretresati, če ni bila tudi plavba lesa od strani Ivana G. povzročila kake škode; kajti ni dokazano, da bi bil Ivan G. neopravičeno plavil les, in je v tem pogledu odgovoren samo toženec, ker je on lastnik plavbne naprave in je odgovoren tudi za to, če se je z njegovim lesom plavil tudi tuj les.

Glede izreka o stroških je priziv neutemeljen. Če se uva-
zuje, da ni sporna po številkah visokost škode, potem nima
vpliva na izrek o povračilu stroškov, da se je tožiteljema v
sporu prisodila le polovica odškodninskega zneska, posebno ker
toženec odreka vsako odškodnino in je bilo v pravdi ugotoviti
le dolžnost k povračilu škode (§-i 43 odst. 2 in 50 c. pr. r.).
Visokost stroškov, kakor jih je odmeril prvi sodnik, je primerna
zamudni in trudapolni delavnosti zastopnikovi, radi česar je ni
bilo treba znižati. V tem pogledu ni bilo ugoditi prizivu (§-i 40
in 41 c. pr. r.).

Stroški prizivnega postopanja so se pa z ozirom na delni
uspeh priziva medsebojno pobotali (§-i 43, 50 in 52 c. pr. r.).

Proti razsodbi prizivnega sodišča sta vložili reviziji obe
stranki.

Toženec je v bistvu uveljavljal že omenjene prizivne raz-
loge, tožitelja sta pa med drugim oporekala ugotovitvi prizivnega
sodišča v tem pogledu, da sta zvedenca izjavila pri ugotovitvi
škode v administrativnem postopanju, da sta dva faktorja, kakor
prizivno sodišče smatra, vplivala na sporno škodo. V dotičnem
zapisniku politične oblasti z dne 17. decembra 1901 je mnenje
zvedencev jasno izraženo tako, da je sporno škodo pripisati
edino le zajezenju vode v grabljišču. Ako ne bi bilo
grabelj, ne bi se bila storila tožiteljema nobena škoda, ker bi
voda sicer lahko odtekla. Nadalje sta tožitelja zanikala, da bi
plavba toženčeva v normalnih slučajih ne povzročala nobene
škode tuji lastnini, ker to ni resnično in se, kakor v Idriji no-
torično znano, navadno pri vsaki plavbi povzroči škoda. Neškod-
ljivost plavbe v navadnih slučajih je toženec jel trditi kot novost

še le v prizivu, prizivno sodišče pa je smatralo to trditev za resnično vzlic oporekanja od strani tožiteljev. Omenjena okoliščina pa je ena glavnih premis zaključka prizivnega sodišča, in ker je premisa napačna, je kriv tudi zaključek. Sicer pa tudi ne gre, da bi sodni dvor, kateremu krajeвне razmere niso znane, brez ogleda, od čigar vtisa je odvisna verojetnost njega podatkov ravno tako, kakor verojetnost priče od vtiska njene osebe, ter ne glede na določno mnenje akademično izobraženih zvedencev vzel svoji razsodbi za podlago na napačnih premisah sloneče zaključke.

C. kr. najvišje sodišče je z razsodbo z dne 21. junija l. 1904 šte. 7889 spoznalo za pravo:

Niti reviziji tožiteljev, niti reviziji toženega erarja se ne ugoti. Stroški pravnega leka III. stopnje se medsebojno pobotajo.

Razlogi.

Reviziji sta obe stranki vložili iz razlogov št. 3 in 4 ter toženi erar tudi iz razlogov št. 1 in 2 §-a 503 c. pr. r., vendar sta obe reviziji neutemeljeni.

Kar zadene revizijski razlog št. 1, oziroma § 477 št. 6 c. pr. r., sta že obe spodnji instanci dognali, da so za razsojo predmetne odškodninske tožbe pristojna redna sodišča. Tudi ne obsega gozdni zakon z dne 3. decembra 1852 št. 250 drž. zak. v tem oziru nobene izjemne določbe, marveč pravi v §-u 42, da je tedaj, kadar se ne da doseči med strankami nobena poravnava glede škode po plavbi, stranke nakazati na pravdo.

Na izvajanja k razlogu št. 2 §-a 503 c. pr. r. se že radi tega ni ozirati, ker je toženi erar opustil staviti temu revizijskemu razlogu odgovarjajoč predlog. Revizijskemu razlogu št. 2 odgovarja v zmislu §-a 510 c. pr. r. predlog, da se razveljavi razsodba prizivnega sodišča in stvar le-temu vrne v svrho dopolnitve baje pomanjkljivega prizivnega postopanja ter v novo razsojo. Takega predloga ni najti v reviziji toženega erarja. Stavil se je sicer predlog, da se razveljavi razsodba in tožba zavrne, vendar le iz razloga ničnosti radi nedopustnosti pravdne poti. Tak predlog pa ustreza revizijskemu razlogu št. 1, ne pa št. 2 §-a 503 c. pr. r. Ker je revizijsko sodišče po §-u 504 c. pr. r.

vezano na revizijske predloge, se ni moglo lotiti razmotrivanja revizijskega razloga pomanjkljivega prizivnega postopanja.

Izpodbijajoč rzsodbo prizivnega sodišča iz razloga št. 3 §-a 503 c. pr. r. ne izpodbijata stranki dejanskih predpogojev, katere ima ta določba v mislih, ampak zaključke, do katerih je prizivno sodišče prišlo na podlagi pravnih in dokaznih podatkov, posebno na podlagi krajevnega ogleda in mnenja zvedencev, katere pa ni možno izpodbijati iz tega, ampak le iz razloga št. 4.

Pravni razsoji te pravde po prizivnem sodišču je popolnoma pritrditi in zadošča, ako se v tem pogledu sklicuje na obširno in popolno utemeljitev izpodbijane rzsodbe, ki ustreza zakonu in stvarnemu položaju. Omenja se le glede na izvajanja tožiteljev, da ni smatrati za kršenje načel ustnosti in neposrednosti, če je prizivno sodišče glede vprašanja vzročne zveze dospelo do drugega zaključka, kakor prvi sodnik, ker gre za logično oceno podatkov dokazovanja, katere je možno pretresati, ne da bi bilo prizivnemu sodišču treba ponoviti dokaze. Pri tem je prizivno sodišče na ugotovitve prvega sodnika le v toliko vezano, kolikor se jih ne dotikajo uveljavljeni prizivni razlogi (§ 498 c. pr. r.). Tu je pa toženec ravno oceno dokazov od strani prvega sodnika v svojem prizivu izrečno izpodbijal.

Obe reviziji je bilo torej zavreči.

Pa tudi glede izreka o stroških ustreza odločba prizivnega sodišča predpisom §-ov 41, 43 drugi odstavek in 50 c. pr. r. in jo je bilo vzdržati. Na iste določbe se opira tudi izrek glede stroškov revizijskega postopanja.

H. Sturm.

b) Pristavek k ugotovitvenemu zahtevku: „toženec je torej dolžan priznati veljavnost imenovane pogodbe“ — ne spremeni tožbe v storitveno; odločilna je vsebina zahtevka, ne pa njega besedilo (§ 228. c. pr. r.); sodniku je uradoma paziti na nedopustnost tožbe.

Tožnik *A* je navedel v tožbi z dne 4. okt. 1904: Letošnjo spomlad sem sklenil z *B*-om pogodbo, da »*B* proda iz svojega gozda v Ravnem brezju, in jaz kupim ves les v svrhu, da ta les posekam in spravim zase, za kupnino 500 K.« Dokaz zasli-

šanje strank. — *B* pa zdaj trdi, ko sem posekal nekaj lesa, da on ni meni prodal vsega lesa in tudi ne odpadkov posekanega drevja. Ker *B* z menoj sklenjene pogodbe neče priznati, tožim ter predlagam naj se razsodi: Ugotovi se, da sem bil letošnja spomlad z *B*-om sklenil pogodbo nastopne vsebine: »*B* proda iz svojega gozda v Ravnem brezju, in jaz kupim ves les v svrhu, da ta les posekam in spravim za se, za kupnino 500 K«; toženec je torej dolžan priznati veljavnost imenovane pogodbe in mi povrniti pravdne stroške, vse v 14 dneh pod izvršbo.

Toženec se k naroku ni zgasil. Okrajno sodišče v Velikih Laščah je izdalo zamudno sodbo z dne 14. oktobra l. 1904 po tožbenem zahtevku.

Toženec je v svojem prizivu iz razloga napačne presoje pravega položaja navajal, da je tožba ugotovitvena, da se pa njen zahtevek ne tiče ugotovitve kakega pravnega razmerja ali kake pravice, kakor to zahteva § 228. c. pr. r., nego da meri zahtevek le na ugotovitev okolinosti same na sebi, in dalje, da tožnik ne navaja nobenega dejstva za pravni interes na tem, da se njegove pravice takoj, t. j. pred vložitvijo tožbe na izpolnitev kupne pogodbe, ugotove. Oba nedostatka bi bil moral prvi sodnik, najsi tudi za kontumačno sodbo, »ex offo« vpoštevati, ker gre za uveljavljenje civilnopravnih predpisov. Prizivatelj da je razpravo zamudil, ker ga je nasprotnik zvalil v gostilno, med tem pa po pooblaščenču izposloval kontumačno razsodbo.

Prizivno sodišče v Novem mestu z razsodbo z dne 20. decembra 1904 ni prizivu ugodilo in je prvo sodbo potrdilo.

Razlogi.

Prizivni razlog napačne presoje pravnega položaja ni utemeljen. Pričujoča tožba ni ugotovitvena tožba, nego tožba na storitev. Del tožbenega zahtevka: Ugotovi se, da sem bil letošnja pomlad s tožencem *B* sklenil pogodbo sledeče vsebine: »*B* proda iz svojega gozda, Ravno brezje imenovanega, in jaz kupim ves les v svrhu, da ga dam posekati in spraviti zase, za kupnino v znesku 500 K« — je le podlaga nadaljnjega, na storitev se glasečega dela zahtevka, da je toženec dolžan priznati veljavnost imenovane pogodbe. S tožbo hoče torej tožnik doseči, da toženec prizna veljavnost kupne pogodbe, tedaj izposlovati sodbo, ki

bi nadomestovala izjavo (storitev) toženčevo, ne pa samo ugotovitev kakega pravnega razmerja ali kakor prizivatelj meni, »neke okoliščnosti«. Edini besedi »ugotovi se« še ne preestvarjata zahtevka v ugotovitveno tožbo in se rabita tudi ti besedi po nepotrebnem pri tožbah, ki gredo na storitev.

Priziv je bilo torej zavrniti in pravosodno razsodbo potrditi.

C. kr. najvišje sodišče pa je z odločbo z dne 14. marca l. 1905, št. 3130 ugodilo toženčevi revizijski pritožbi ter zavrnilo tožbeni zahtevek.

Razlogi.

Revizija, oprta na razlog nepravne pravne razsoje, je upravičena.

Tožnik zahteva v tožbi sodno ugotovitev, da se je bila med njim in tožencem sklenila kupna pogodba, ter dodaje zahtevek, da mora toženec to pogodbo pripoznati. Vzlic temu pristavku pa je tožbo imeti za ugotovitveno tožbo, ker pri tem ne odločuje rabljeni izraz, temuč odločuje vsebina zahtevka. Zahtevanje, da naj se pogodba pripozna, pa ni drugega kakor ponovitev ugotovitvenega zahtevka, kajti ne terja se kaka gotova storitev, ki naj izhaja iz tega pripoznanja ali iz ugotovitve. Toženec bi moral vsled ugotovitve pripoznati ugotovljeno okoliščnost tudi ako bi se ta pristavek ne bil napravil, bi bilo pripoznanje le posledica ugotovitvene sodbe.

Tožba ni zakonito dopustna, čeprav jo tožnik utemeljuje s tem, da toženec noče pripoznati pogodbe, ampak da zahteva, da se ni prodal ves les in da se niso prodali lesni odpadki, ker nima nikakega zahtevka na storitev in ker tožnik ni niti trdil niti izkazal pravne koristi na tem, da se njegova pravica posebe ugotovi, to je pred podanjem tožbe na storitev; v tej storitvi ni razumevati pripoznanja pogodbe, temuč nje vzdržanje, torej prepodajo kupnega predmeta ali dovoljenje, da ves les poseka in izpelje; ker dalje tudi ni naveden nikak razlog, zakaj storitveni zahtevek ni mogoč že sedaj.

Ker mora pa sodnik uradoma paziti na nedopustnost tožbe, katero dajo določni zakoniti predpisi, kajti soditi sme le, kadar mu zakon daje v to pravico, zato je zahtevek, ki se iz pravnih razlogov ne da zasledovati v obliki, izbrani po tožniku, zavrniti

tudi takrat, kadar nasprotnik tega stališča ni poudarjal, torej tudi kadar se ravna o zamudni sodbi.

Prizivno sodišče, ki ni pazilo teh načel, ni pravno prav sodilo o stvari (§ 503 št. 4 c. pr. r.), zato je bilo reviziji ugoditi ter je bil zakonito nedopustni tožbeni zahtevek zavrniti, premenivši prizivno sodbo.

Dr. V.

c) Proti sklepu prizivnega sodišča, s katerim se pravna stvar odkaže na prvo sodišče, tudi zaradi izreka o stroških ni dopusten rekurz, če ni v glavni stvari dopusten (§ 519 št. 3).

V neki pravdi sta se obe stranki pritožili zoper sklep prizivnega sodišča v Ljubljani, s kojim se je vsled pritožbe toženca sodba okrajnega sodišča s prednjim postopanjem vred, izvzemši sklep o rešitvi tožbe in dostavitev tožbe, razveljavila ter stvar odkazala prvemu sodniku v svrhu nove razprave in razsoje s pripombo, da se stroški dosedanjega postopanja razen stroškov tožbe medsebojno pobotajo.

C. kr najvišje sodišče je z odločbo od 11. julija 1905 št. 11.210 oba rekurza kot nedopustna zavrnilo iz nastopnih razlogov:

Po §-u 519 št. 3 c. pr. r. je zoper sklep, ki ga stori prizivno sodišče v prizivnem postopanju v tem zmislu, da se vrne pravna stvar sodišču prve stopnje v svrhu nove razprave in razsoje — torej tudi v analognem slučaju, ako se prva sodba sicer radi ničnosti razveljavi, vendar pa tožba ne zavrne, marveč sodišču prve stopnje zaukaže novo razpravljanje in razsojanje — rekurz le takrat dopusten, če se je v sklepu prizivnega sodišča izreklo, da je postopanje na prvi instanci šele obnoviti po nastali pravomočnosti tega sklepa. Takšnega pridržka pa ni v izpodbijanem sklepu.

Res, da se v obojestranskih revizijskih rekurzih ne izpodbija izrek v glavni stvari sami, marveč le izrek, da se stroški postopanja, izvzemši tožbene stroške, medsebojno pobotajo, kajti tožitelj želi, da se obsodi toženec v povračilo stroškov, dočim predlaga toženec, naj se smatrajo stroški priziva za pravdne stroške, na koje se razveljavljenje ne razteza. Toda zakon določa splošno, da niso izpodbijni takšni sklepi, ki brez navede-

nega pridržka odkazujejo stvar na prvosodno razpravljanje in razsodbo, ter tudi v zakonu ni najti nobene omejitve na glavno stvar, torej velja isto načelo tudi za razsojo glede stroškov; saj zakon v tem pogledu ničesar ne razločuje, na drugi strani pa očitvidno ne more biti namen zakona, da bi se izreku o stroških priznavala večja mera pritožeb, nego odločbi stvari same. *W.*

Kazensko pravo.

Izraz „smrtno orožje“ po §-u 158 kaz. zak. označa orožje v tehničnem oziru, kakršno je določeno in sposobno za smrtno poškodbo ter se po običaju rabi v dvobojih. Varstvene priprave izključujejo samo takrat uporabo navedenega zakona, kadar je izvzeta resnost boja, torej volja in zavest, poškodovati nasprotnika.

C. kr. deželno sodišče je Mirka T., Žigo V. in Ernesta C., obtožene hudodelstva dvoboja, in sicer prvi po §-ih 158, 160 slednja dva pa po §-ih 5 in 164 kaz. zak., s sodbo z dne 16. novembra 1904 oprostilo obtožbe, a kasacijsko sodišče jih je na podlagi ničnostne pritožbe državnega pravdnštva z razsodbo z dne 3. marca 1905, št. 19.112, spoznalo za krive.

Razlogi.

Oprostitev obtožencev obtožbe hudodelstva dvoboja izpodbija državno pravdnštvo s stališča §-a 281, št. 9 a, kaz. pr. r. Ničnostni razlog izvaja pritožba v tem zmislu, da je razlaga pojma »smrtno orožje« v razlogih sodbe pravnopomotna. Ničnostna pritožba je utemeljena.

Izraz »smrtno orožje« ima relativen pomen. Različno od §-ov 81, 82 in 83, potem 372, 374 in dr. drž. zak. kjer je mišljeno orožje v vulgarnem zmislu, torej orožje sploh, ki je za napad ali za obrambo določeno ali vsaj kolikortoliko za to rabno, in različno od morilnega orožja, omenjenega v §-u 192 kaz. zak., pri čemer je razumeti tako orožje, ki je sposobno prizadeti smrtno nevarne poškodbe, — je v §-u 158 kaz. zak. pojem orožja s pridevnikom »smrten« omejen na orožje v prvotnem pomenu

besede. Za tako pa je smatrati tisto orožje, ki je določeno, da prizadene smrtno poškodbo, ki se v ta namen tehnično izdeluje ter je seveda za to sposobno, čeprav z njegovo rabo ni naravnost združena smrtna nevarnost. Nikakor pa ne označa pridevnik »smrten« samo takega orožja, ki je pri določenih rabi praviloma smrtonosno. S tem je marveč očitvidno označeno »dvobojno orožje« v tehničnem zmišlu, ki se rabi po običaju. Da so bile v navzočem slučaju rabljene, na rezilu brušene sablje, čeprav lažje vrste (francoski spadoni), pri določenih rabi kot orožje za sekanje — vbodi so bili izključeni — sposobne, prizadeti smrtno poškodbe, je jasno. Pa tudi varnostne priprave v navzočem slučaju ne izpremene svojstva orožja, in ni moči trditi, da se je borilo z orožjem, ki samo na sebi ni bilo smrtno. Kaznivost dvoboja bi bila le izključena, če bi take varnostne priprave odstranjale resnost boja in bi potemtakem dvobojevnika ne imela zavesti in volje, spraviti nasprotnikovo življenje v nevarnost. V tem slučaju bi pa ne bilo dolusa, potrebnega za dejanski stan dvoboja.

Ugotovljeno je, da je imel dvoboj trajati do bojovne nesposobnosti enega bojevnika in da sta oba dvobojevnika dobila lahke poškodbe. To pa kaže, da si Mirko T. ni bil samo svest, da je telesna integriteta nasprotnikova v nevarnosti, temveč je bil njegov naklep, spraviti jo v nevarnost, in da varnostne priprave niso onemogočale poškodb, temveč so bile tako pomanjkljive, da bi se bila bojovnika s telesnimi poškodbami lahko drug drugega storila za boj nesposobna. Saj po sodnih ugotovitvah tudi zvedenca priznavata, da eno mesto na telesu, namreč pazduha, ni bilo dovolj zavarovano, tako da bi se bila bojovnika lahko tamkaj smrtno nevarno ranila. Res zvedenca vkljub temu izjavljata, da bi lahko nastopila smrt vsled preseka pazdušne žile, ali le vsled kakega nesrečnega slučaja, toda s tem je priznано, da bi bil dvoboj imel tak uspeh lahko tudi pri teh varnostnih pripravah.

Ozirati se je tudi na § 144 kaz. zak., ki se tiče vzročne zveze med vzrokom in uspehom in ki ga je vporabiti pri vseh napadih proti telesni varnosti. Nazor deželnega sodišča, da se ni vršil boj s smrtnim orožjem, je torej že po ugotovitvah sodbe pravnopomoten.

Čim obstoji dejanski stan §-ov 158, 160 in 164 kaz. zak., ni povoda, pečati se z nadaljnim ničnostnim razlogom št. 5 §-a, 281 kaz. pr. reda, kakor tudi ne z vprašanjem kaznivosti obtožnega dejanja po §-u 411 kaz. zak. Pritožbi radi ničnostnega razloga št. 9 a §-a 281 kaz. pr. reda je bilo potemtakem ugoditi in, kakor izrečeno, razsoditi.

Zveza slovenskih odvetnikov.

(II. glavna skupščina.)

Dne 16. julija t. l. dopoldne se je vršila v mestni dvorani ljubljanski redna letna skupščina Zveze slov. odvetnikov po prej objavljenem dnevnem redu. Navzočih je bilo 22, vzlasti izvenkranjskih članov.

I. Predsednik dr. Triller je otvoril zborovanje in poročal o delovanju odbora v preteklem letu. Med drugim je Zveza že lansko jesen po posebni deputaciji reklamovala na justičnem ministrstvu in pri predsedništvu vrhovnega sodišča izvrševanje §-a 27 statuta za to sodišče, namreč izdajanje vrhovnosodnih odločeb v slovenskem jeziku. Prejela je zagotovilo, da se to zgodi, ko se preskrbe v to potrebne moči. Ker pa slovenskih odločeb mesece in mesece zopet ni bilo, je rešitev zadeve iznova zahtevala deputacija, sestojeca iz odbornika Zveze in predsednika odvetniške zbornice kranjske, a dobila je od predsednika vrhovnega sodišča le gotova pojasnila in v stvari dilatoren odgovor. Nadalje je odbor storil korake pri vseh zbornih sodiščih slovenskega ozemlja v svrhu, da se doseže pri vseh slovenskih kazenskih razpravah oddaja zdravniškega mnenja v jeziku obtoženčevem.

Po debati, ki se je o tem poročilu vršila, se je pred vsem sprejela soglasno resolucija dra. Majarona: »Zveza slov. odvetnikov izraža svoje trpko obžalovanje, da se § 27 statuta za c. kr. vrhovno sodišče še sedaj ne izvršuje glede slovenskega jezika, ter naroča odboru, da z vso energijo nadaljuje akcijo pri vseh faktorjih v ta namen, da bo končno konec popolnoma